

ERRIBERRIKO ERREGE JAUREGIA

palaciorealolite.com

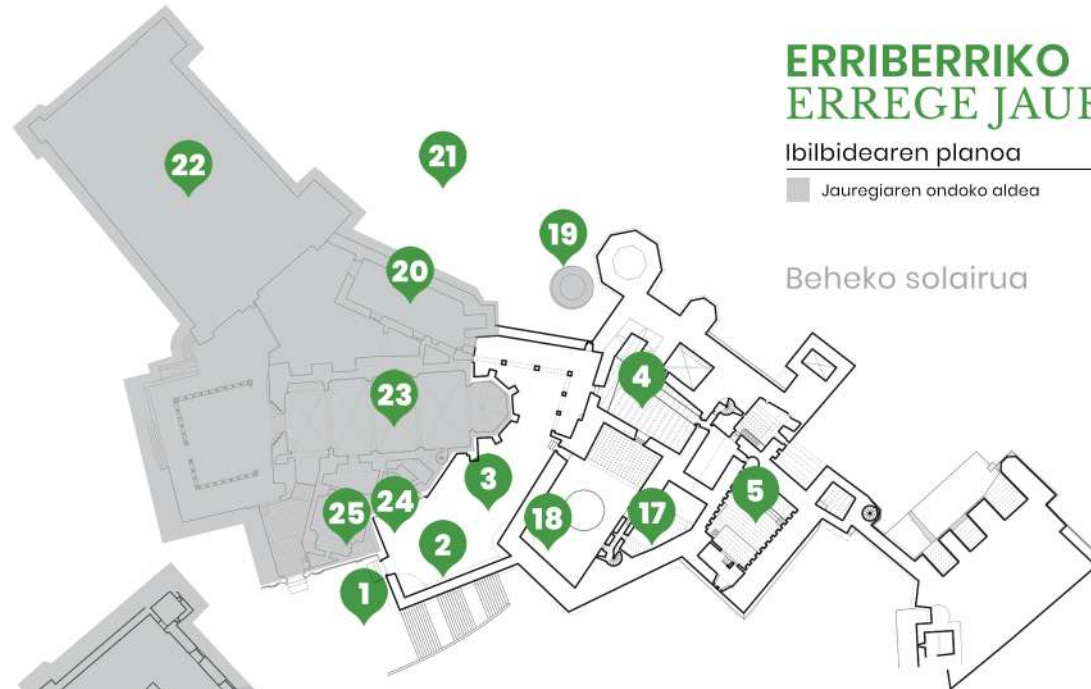

ERRIBERRIKO ERREGE JAUREGIA

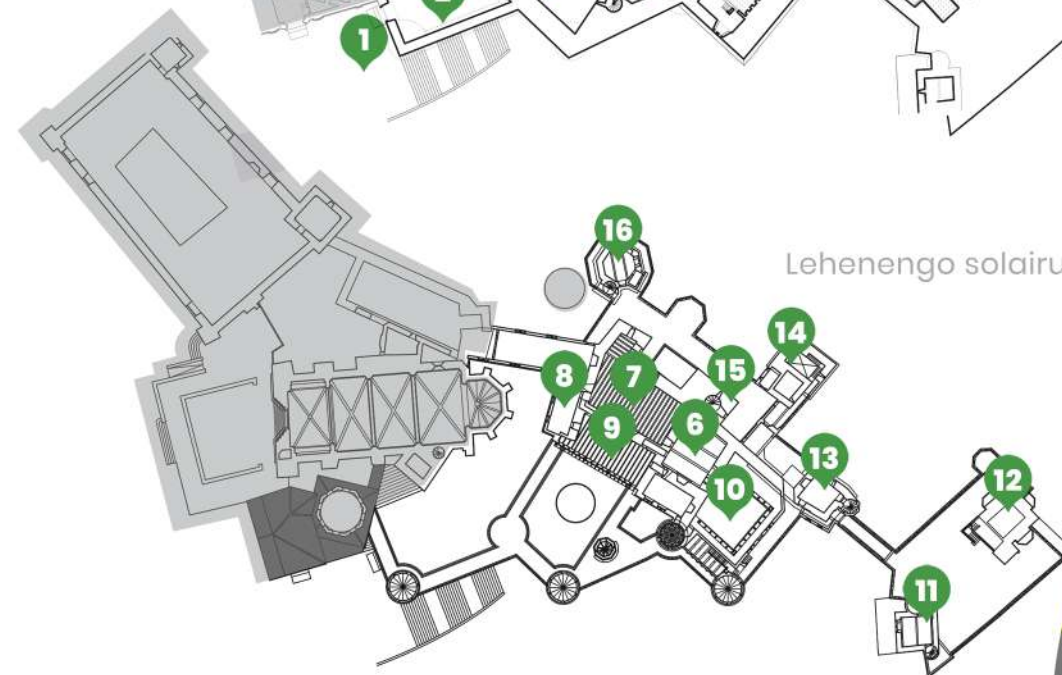
Ibilbidearen planoak

■ Jauregiaren ondoko aldea

Beheko solairua

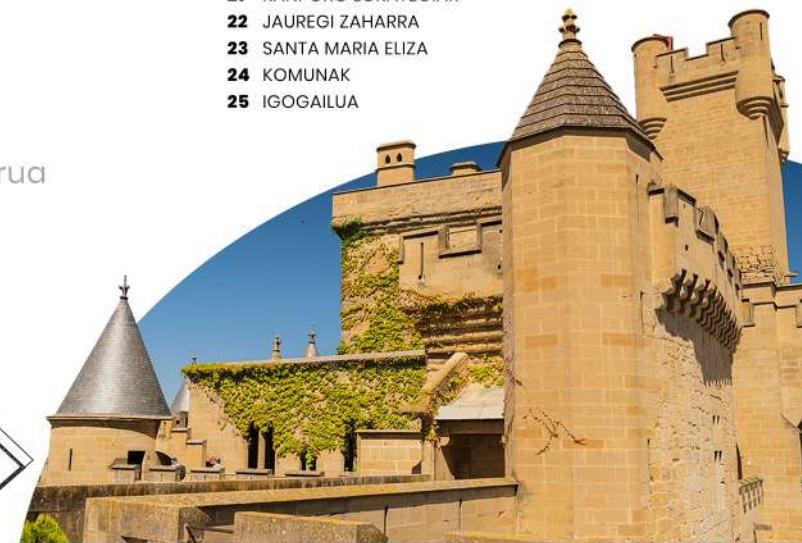
Lehenengo solairua

- 1 SARRERA
- 2 LEIHATILA ETA DENDA
- 3 LORATEGI ZAHARRA
- 4 HONDEAKETEN GELA
- 5 ARKUEN GELA ETA ESKAILERA KIRIBILA
- 6 ERREGINAREN GANBERA
- 7 ERREGEAREN GANBERA
- 8 IGELTSUEN GANBERA
- 9 ERREGEAREN GALERIA
- 10 ERREGINAREN GALERIA
- 11 TALAIAKO DORREA
- 12 LAU HAIZETAKO DORREA
- 13 FENERO ATARIKO DORREA
- 14 URMAELEKO DORREA
- 15 OMENALDIAREN DORREA
- 16 HIRU KOROEN DORREA
- 17 TXORITEGIKO PATIOA
- 18 MASUSTONDO PATIOA

KANPOALDEAK

- 19 IZOTZ-PUTZUA
- 20 SAN JORGE KAPERA
- 21 KANPOKO LORATEGIAK
- 22 JAUREGI ZAHARRA
- 23 SANTA MARIA ELIZA
- 24 KOMUNAK
- 25 IGOGAILUA

Ongi etorri Erriberriko Errege Jauregia, Nafarroako erresumako garai bikain eta baketsuenaren sinboloa.

Hiru dira monumentu-multzoa osatzen duten eraikinak: **Jauregi Zaharra**, gaur egun turismo-paradore nazionala dena, **San Jorge kapera**, gaur egun hondatuta dagoena, eta **Jauregi Berria**, multzoaren zati bisitagarria.

Jauregi Berria 1402 eta 1424 artean eraiki zen, Karlos III.a Noblea Nafarroako erregeak eta haren emazte Leonor Trastamarakoak eskatuta, aurreko jauregia txiki geratu baitzen. Bere arkitekturak eragin frantses argia erakusten du, erregearen jaioterrria eta d'Evreuxen dinastiaren jatorria, bere dekorazioak Gaztelako arte mudejarraren eragin argia jasotzen du, erregina bertatik baitzetorren.

Konplexu arkitektoniko hau, 1512an hondatzen hasi zen Gaztelako Koroak Nafarroa konkistatu zuenean, erregeorde, gobernadore eta kapareen behin-behineko egoitza izatera pasa baitzen.

1813ko Independentzia Gerran, bere garaian Europako luxuzkoenetako bat izan zen jauregiak sute suntsizailer bat jasan zuen, frantziar tropek gotorleku bezala erabil ez zezaten, eta, beraz, jauregia hondatuta geratu zen. Gaur egungo itxura XX. mendearen hasieran hasitako berreraikitzean dago.

Kontsultatu jardueren programazioa hemen:
www.palaciorealolite.com

Ikasleentzako jarduerak:

Arakatu jauregiaren historia, natura eta gertakari handiak, hezkuntza-maila guztietako ikasleentzako tailer bidezko bisita dinamizatuak. Aukeratu zuen bisita eta prestatu benetako egoitza honen historian zehar bidaiak egiteko, hezkuntza maila bakoitzaren berezko behar, eduki eta gaitasunetara egokitua.

Beste jarduerak batzuk:

Familientzako bisitak, ibilbide tematikoak, topaketa espezializatuak...

Esperientziak:

Gastronomia, Kontzertuak, Erakusketak...

Ekitaldi bereziak:

Esparru paregabea kongresuak, jardunaldiak, aurkezpenak, ospakizunak, gala-afariak eta bestelako ekitaldiak egiteko.

Empresa gestora:

 magma cultura

MAGMACULTURA S.L. B-0940704

 Gobierno de Navarra

 2020

 Gobierno de Navarra

 3

LORATEGI ZAHARRA

Jauregiak ureztatze-sistema bat zuen, horri esker lorategi hori laranjondo eta limoiandoz beteta zegoen, bai eta kanpoko eta barruko beste lorategi batzuk ere, mundu osotik ekarritako lore eta landareekin.

Horman ikusten den arraila ura garraiatzen zuten berunezko hodiekin utzitako seinalea da.

Patioak Santa Maria eliza du mugakide, eta haren absida ikaragarria eta kanpandorreko dorrearen hasiera ikus daitezke.

 4

HONDEAKETEN GELA

Karlos II.aren garaian, Karlos III.aren aita, dorre bat eraiki zuten hemen, eta hortik aurrera Jauregi Berria hazten joango zen, hiribilduaren harresiaren gainean bermatuz. Harresi horretatik kubo formako sarrera bat eta gezileiho batzuk kontserbatzen dira. Pilare bat, zutabe bat eta horma baten zati bat ere ikus daitezke.

ARKUEN GELA

 5

Gauean dagoen erreginarean lorategi txikiari eusteko eraiki zuten. Horregatik daude parpain-arkuak elkarrengandik hain hurbil. Gela goibel eta osasungaitza zen, ez baitzuen leihorik eta euriaren ura iragazten baitzen; beraz, arkitektonikoa bakarrik erabil zitekeen. Behin baino ez zuten kartzela gisa erabili: 1495ean, Luis de Beaumont Leringo kondeak, hiribildua arpilatu ondoren, Erriberriko bizilagunak hemen giltzapetu eta askatzeko erreskatea eskatu zuten.

ESKAILERA KIRIBILA

Eskailera kiribilak jauregiko solairu nagusira sartzeko aukera ematen du. Lehen zatian, margin batzuek beren hormetan grabatu zituzten sinadurak ikus daitezke.

 6

ERREGINAREN GANBERA

Leonorrek denboraldi luzeak ematen zituen Gaztelan, bere jaioterrian. Nafarroan egonaldia luzatzera konbentzitzeko, erregeak gela hau eta jauregia xehetasunez hornitu zituen.

Leihateak koloretako beiratez apainduta zeuden. Lurrean kolore biziz esmaltatutako zeramikak zeuden. Zokaloak zur landu eta bernizatuzkoak ziren. Hormen goialdean pinturak, zeramika esmaltatuak eta igeltseroak zeuden, eta handik zintzilik urrezko hariz brodatuak tapizak. Sabaian, egurrezko kasetoiak eta urre koloreko margoak. Bertatik urrezko aingeruak eta ezkutuak zintzilikatzen ziren, eta, beraz, jatorriz Aingeruen Ganbera bezala ezagutzen zen.

Polita eta koloretsua izateaz gain, Erreginarean Ganberak erosoak izan behar zuten. Hotzari aurre egiteko, tximinia, leihatilak eta alfombra lodiak zituen, isolatzaile-lanak egiten zituzten ihizko esteren gainean jarriak.

Kamerak erreginarean lorategi esekiarekin eta Erregearen Ganberarekin konektatzen zuten, baita erabilera pribaturako gela batekin eta zerbitzurako beste batekin ere.

ERREGEAREN GANBERA

 7

Erregearen Ganbera, bere leihate gotiko handiekin eta bere tximinia zabalarekin, jauregiko garrantzitsuen eta zabalena da. 120 m²-ko azalera gorteko ekitaldi publiko handiak egiten ziren, hala nola harrerak eta oturuntza handiak.

Lakioen Ganbera ere deitzen zen, sabaian urre koloreko egurrezko kasetoi handi bat zegoelako, Karlos III.aren ikurretako batekin zizelkatua; betiko lokarri hirukoitza, Hirutasun Santua eta Jainko Sortzailearen infinitutasuna aipatuz.

 8

IGELTSUEN GANBERA

Errege-familia areto horretatik sartzen zen bere kameretara, bisitariak txundituta uzteko leku ezin hobea; izan ere, jatorriz igeltserotza-panelez apainduta zegoen, artisaun mudejarrak margotutako edo urreztatutako hautsontziekin eta motiboekin. 1813ko sutearen ondoren Jauregi osoan kontserbatzen den jatorrizko dekorazio bakarra da.

ERREGEAREN GALERIA

9

Handik, erregeak bere oinetan zegoen laranjondo-lorategia ikus zezakeen, baita masustondo eta La txoritegiko patioak ere.

Bere arku gotikoak, gehiago elizei dagozkienak eraikin zibil bati baino, bi altueratan banatuta daude eta kapiteletan, mahatsondoa eta gatzainondo-hostoa bezala, landa-motiboak dituzte. Muturretako arkuak XX. mendeko eraberritzearen ondorio dira.

Karlos III.aren azken urteetan, galeriako leihateak beiratzek estali ziren hotzetik eta haizetik babesteko, eta sabaia zur urreztatuz estali zen.

ERREGINAREN GALERIA

10

1418an eraikia, lorategi eseki hau bi solairuko klaustro baten barruan kokatuta zegoen, ziertzoaren haizearen babesean. Alde guztietan arrosondoak zeuden, Alexandriatik ekarriak, eta kantoï bakoitzean laranjondo bana. Erdian, iturri oktagonala bat zuen urmael txiki bat zegoen, letoizko zaldi batez koroatua eta koloretako zeramikaz apaindua. Karlos III.aren erregealdiaren amaieran koloretako beirateekin itxi zuten.

Egungo klaustroa erabat zaharberrituta dago, eta altuera bakarra eta lorategiaren lau aldeetatik hirutan banatutako 22 arku ditu.

TALAIAKO DORREA

11

Bere jatorrizko itxura hobekien mantentzen duena da. Jauregiko garaiena zen, XX. mendeko berreraikuntzan Omenaldiaren Dorrea handitu zen arte. Koroaren adaburuagatik eta betiko begizta edo begizta hirukoitzaren ikurra duen leihate handiagatik nabarmentzen da, Karlos III.ak errege zigilutzat hartu zuela, eta Erriberriko hiribildutik ikustea nahi zuela. Bertatik, zeruertz osoa ikusten zen, eta bereziki Uxueko hiribildua, Aragoiko erresumaren mugatik gertu zegoena. Horri esker, edozein arrisku prebenitu edo edozein gorabehera komunikatu zitekeen.

LAU HAIZEETAKO DORREA

12

Horrela deitua, inguruko lau haizeetara (ziertzoa, sargoria, egutera eta beltza) esposizioan dagoelako, Hiru Leihoen Dorrea bezala ere ezagutzen zen. Bertatik, errege eta nobleek beheko zabalgunen handian ospatzen ziren jaiak, torneok, justuak, pilota partidak eta zezenkotak ikusten zituzten.

Dorrearen gangan Navarra-Évreuxen armari bat dago, Karlosen III.aren leinua. Oinarriko arkuak XVI. mendean gehitu ziren dorrea indartzeko.

FENERO ATARIKO DORREA

13

Hiriko sarrerako lau atarietako bat zen Fenero Atea, belardi, belar edo belarrezko zelai batetik oso gertu zegoena. Gaur egun, Erdi Aroko atari kontserbatu bakarra da. Nabarra-Evreuxen armak dituen armari bat nabarmentzen da, Karlos III.aren leinua.

URMAELEKO DORREA

14

Jauregiko ureztatzeko-sistemaren puntu neuralgikoa zen. Zisterna bezala erabiltzen zen eta berunezko teilatu batez estalita zegoen.

Zidakos ibatik ekartzen zen ura, eta buztin bernizatuzko hodietaik iristen zen dorrearen oinean zegoen biltegi bateraino. Noria batez ura uraska barruraino igoarazten zen. Handik, grabitatez, berunezko eta letoizko hiru hodieterian zehar banatzen zen, lorategietako landareak ureztatu eta abereak biguntzeko. Lurrean, estalki baten azpian, kontserbatutako hodi hondakin bakarrak ikus daitezke.

OMENALDIAREN DORREA

15

Jauregiaren Erdiko atala zen, eta barruan urrezko ganbarak zeuden, solairu noblearen eta goiko solairuaren artean banatuak. Arropazaindegia eta Erreginaren Damen Aretoa. Terraza sabaiz eta galeriaz estalita zegoen.

Zaharberritze lanetan, dorreik altuena egitea erabaki zen, jauregiari ikusgarritasun handiagoa emateko, gaur egungo ia 40 metrotara iritsiz.

Bigarren solairuan, erakusketa batek 1924an aurkeztutako berreraikitze-proiektuak ezagutzeko aukera ematen du, baita maketak, argazkiak eta marrazkiak ere, jauregiaren egoera obren aurretik eta ondoren ikusteko aukera ematen dutenak.

Dorrearen tontorrean Nafarroako Foru Komunitatearen bandera dago.

HIRU KOROEN DORREA

16

Hiru gorputz oktagonala ditu, pixkanaka gutxituz doazenak; hortik dator hiru koroen dorrearen izena.

Kondairak dioenez, Karlos III.ak agindu zion bere seme-alaben joko-etxe gisa eraikitzeko, eta, horregatik, dorre horren barruko guztia jauregiko gainerako lekuetan baino askoz txikiagoa da: aretoak, tximiniak, eskailerak, erronda korridoreak eta abar.

Bertatik, bisita ezin daitezkeen kanpoko hiru espazio ikus ditzakegu: izotz putzua, San Jorge kaperaren hondakinak eta Jauregi Zaharra.

IZOTZ-PUTZUA

19

Arrautza formako putzu hori 1.600 urte inguruan eraiki zen, eta XX. mendearen hasiera arte Erriberriko herritarrek hozkailu gisa erabili zuten janaria, edariak eta zenbait botika kontserbatzeko. 8 metroko sakonerak neguko izotza eta elurra gorde eta uda arte izoztuta mantentzea ahalbidetzen zuen, isolatzaile gisa funtzionatzen zuten lastoari eta lokatzari esker. Gaur egungo arrautza berreraikuntza bat da.

TXORITEGIKO PATIOA

17

Animaliak erregeen boterearen sinbolo ziren. Txoritegiako patioan, sare batez estalirik, erregearen hegaztiak beren gogara bizi ziren. Urak bermatzen zizkien habien eta hodian markak oraindik ikus daitezke.

Inguruko lorategietan ere bazegoen zoo txiki bat belatzekin eta ehizarako txakurrekin, eta beste animalia batzuk, hala nola lehoiak, bufaloak, basurdeak, adarabalak, gameluak, otso bat eta ostruka bat zauden.

MASUSTONDO PATIOA

18

Garai batean Laranja Lorategia bezala ezagutzen zen, bertan gordetzen zituen zitriko espezieengatik. Nafarroan neguko tenperatura hotzak saihesteko, berotegi efektua eragiten zuen toldo sistema bat ezarri zen. Horman eta patioa inguratzen duten arkuetan, hodiak igarotzen ziren arraidurak bereizten dira.

Gaur egungo izena haren buru den masustondoari zor zaio, 300 urte baino gehiagokoa, 1813an jauregia hondamendira eraman zuen sute suntsitzailetik eta ia itzali zuen tximista batetik bizirik atera zena. Monumentu natural gisa katalogatuta dago.

SAN JORGE KAPERA

20

Gaur egun erortzean, erregeen kapera pribatua zen. Bere eraikuntza eta dekorazioan artisauek musulmanek eta mudejarrek parte hartu zuten. Bere azpian, Jauregioko upategi bat kontserbatzen da.

KANPOKO LORATEGIAK

21

Jauregitik kanpo, bi lorategi zeuden. Erregearena San Frantzisko komentuko baratzea okupatu zuen zelaigunean zegoen. Erreginarena eskuinean zeukan. Aisialdirako lorategi gisa pentsatuak, mota guztietako fruta-arbolak, landare exotikoak eta sendabelarrak zituzten, hareaz estalitako kaleek gurutzatuak.

JAUREGI ZAHARRA

22

Gaur egungo Turismo Paradorea, jauregiaren jatorrizko gunea da. Jatorriz erromatarra, ziurrenik I. mendekoa. VII. mendean bisigodoek okupatu zuten eta XIII. mendean eraberritu zuten. XIX. mendeko sutearen ondoren espoliatu egin zuten eta kanpoko hormak eta dorreak baino ez dira kontserbatzen.

Eskerrik asko zure bisitagatik!

Nafarroako Turismo Zentroen Sarea ezagutzera gonbidatzen zaitugu.

ANDELOS HIRI ERROMATARRA

Garesetik 10 km-ra, Mendigorriako udalerrian, Andelos hiri erromatarra dago. Kuaternarioko terraza garai baten gainean dago. Iraganean Erromatar Inperioaren aparatuaren zati bat hartu zuen hiri honek bere kale eta etxebizitzak hondarrak, dendak, termak eta iturriak mantentzen ditu bisita paregabea eskaintzeko. Gainera, **Andelosko Arkeologia Museoa** bere sinesmen eta tradizioak ezagutzeko dituzu, iragan urrunetik, kontserbazio egoera onean dagoen ingeniari zibileko lan aparta utzi digun hiriaren oroitzapena eta historia dakartenak: hiriko ur-horniduraren sistema.

ARELLANOKO MUSEN HERRIA

Arellanoko udalerrian, Lizarratik gertu, **Villa erromatarra** dago. Bertan, Musen mosaiko erromatar ikusgarriaren erreprodukzioa dago. Mosaiko horren originala Arkeologia Museo Nazionalean bisita daiteke. Gainera, hirian, fumariuma (ardoa artifizialki zahartzen zen gela bat, beroaren eta kearen bidez) eta upelategia (upelategia) ere ikusi ahal izango dituzu. Horrela, 15 dolar, 700 litroko batez besteko edukiera duen ardoari eusteko tintzak eta ardoa ekoiztera eta ospakizun erlijiosoetara bideratutako jardueren konbinazioa gogorarazten duen harrizko aldea daude ikusgai.

ARRADAKO ESPARRU HARRESITUA

Erriberritik 20 km-ra, Tuterarako norabidean, Nafarroako Erriberan, Erdi Aroko herri huts garrantzitsua hau dago. Bertako kaleetan barrena ibilaldi bat eginez gero, bertako etxeen hondarretan barrena, Erdi Aroa eramango gaitu, Nafarroako Erresumaren mugez bestaldean gertatzen ziren inbasio, gerra eta bestelako arriskuen garaira.

Informazio gehiago: www.palaciorealolite.com